

V I Lenin

Partisankrig

Partisanaktioner är en fråga som starkt intresserar vårt parti och arbetarmassorna. Vi har redan flera gånger berört denna fråga i förbigående och tänker nu ta itu med den mer fullständiga redogörelse för våra åsikter som vi utlovat¹.

I

Låt oss börja från början. Vilka grundläggande krav måste varje marxist ställa på en granskning av frågan om kampens former? För det första skiljer sig marxismen från alla primitiva former av socialism genom att inte binda rörelsen vid en enda bestämd kampform. Den erkänner de mest skilda kampformer, varvid den inte "hittar på" dem, utan endast sammanfattar, organiserar, ger medvetet uttryck åt de former av de revolutionära klassernas kamp som uppkommer av sig själva under rörelsens gång. Marxismen är absolut fientlig mot alla abstrakta formler, mot alla doktrinära recept och kräver en uppmärksam attityd till den pågående masskampen, som i och med att rörelsen utvecklas, massornas medvetenhet ökar och de ekonomiska och politiska kriserna skärps ger upphov till ständigt nya och alltmer varierande försvars- och anfallsmetoder. Marxismen avsvärjar sig därför absolut inte några som helst kampformer. Inte under några omständigheter begränsar sig marxismen till enbart de för ögonblicket möjliga och existerande kampformerna, utan den erkänner att nya kampformer, okända för dem som är verksamma i en given period, är *oundvikliga* i och med att den givna sociala situationen förändras. I det avseendet *lärt sig*, om man kan uttrycka det så, marxismen av massornas praktik och gör långtifrån anspråk på att lära massorna kampformer som hittats på av skrivbords-"systematiker". Vi vet, sade t ex Kautsky då han undersökte den sociala revolutionens former, att den stundande krisen kommer att ge oss nya kampformer, som vi nu inte kan förutse.

För det andra kräver marxismen absolut att frågan om kampens former behandlas *historiskt*. Att ta upp denna fråga utanför den konkreta historiska situationen innebär att inte begripa den dialektiska materialismens ABC. Vid olika stadier i den ekonomiska evolutionen, allt efter skillnaderna i de politiska och nationellt kulturella betingelserna, levnadsförhållandena osv, rycker olika kampformer fram i förgrunden och blir de viktigaste kampformerna, och i samband härmed förändras också kampens sekundära former, dess biformer. Att försöka svara ja eller nej på frågan om ett visst bestämt kampmedel utan att i detalj granska den givna rörelsens konkreta situation vid det givna stadiet i dess utveckling är detsamma som att helt överge marxismens grund.

Detta är de två grundläggande teoretiska sätser som vi måste vägledas av. Marxismens historia i Västeuropa ger oss en uppsjö av exempel som bekräftar vad som sagts. För närvarande anser den europeiska socialdemokratin att parlamentarismen och fackföreningsrörelsen är de viktigaste kampformerna; den har tidigare erkänt upproret och är helt redo att, i och med att läget förändras, erkänna det även i framtiden – tvärt emot uppfattningen bland liberala borgare som de ryska kadeterna och bezzaglavtserna. Socialdemokratin på 70-talet avvisade generalstrejken som socialt universalmedel, som medel att genast störta bourgeoisin på ickepolitisk väg, men socialdemokratin erkänner helt och fullt den massomfattande politiska strejken (särskilt efter Rysslands erfarenheter 1905) som ett av kampmedlen, nödvändigt under vissa betingelser. Socialdemokratin erkände barrikadkampen på gatorna på

¹ Se V I Lenin, *Om dagens händelser, Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 13, s 365. – Red

1840-talet, förkastade den på basis av vissa fakta i slutet på 1800-talet och har förklarat sig helt redo att ompröva denna sistnämnda åsikt och erkänna barrikadkampens lämplighet efter erfarenheterna från Moskva som enligt Kautsky förde fram en ny barrikadtaktik.

II

Låt oss efter att ha fastställt marxismens allmänna satsen gå över till den ryska revolutionen. Låt oss erinra om hur de kampformer den fört fram har utvecklats historiskt. Först kom arbetarnas ekonomiska strejker (1896-1900), därefter arbetarnas och studenternas politiska demonstrationer (1901-1902), bonderevolterna (1902), början på massomfattande politiska strejker i olika kombinationer med demonstrationer (Rostov 1902, sommarstrejkerna 1903, den 9 januari 1905), den landsomfattande politiska strejken med lokala fall av barrikadkamp (oktober 1905), den massomfattande barrikadkampen och det väpnade upproret (1905, december), den fredliga parlamentariska kampen (april–juni 1906), de partiella militärrevolterna (juni 1905–juli 1906) och de partiella bonderevolterna (hösten 1905 – hösten 1906).

Sådant är läget hösten 1906 vad beträffar kampformerna i allmänhet. Självhärskardömet ”besvarande” kampform är de svarta hundradenas pogrom, från Kisjnjov våren 1903 till Sedlets hösten 1906. Under hela denna period har organiseringen av de svarta hundradenas pogrom och misshandel av judar, studenter, revolutionärer och medvetna arbetare gått alltmer framåt och utvecklats, förenat svarthundradetruppernas våld med den lejda pöbelns våld, gått så långt som till användning av artilleri i byar och städer och förenats med bestraffningsexpeditioner, bestraffningståg och så vidare.

Detta är bildens huvudsakliga bakgrund. Mot denna bakgrund avtecknar sig – otvivelaktigt som något partiellt, sekundärt, som en bifaktor – den företeelse som skall studeras och bedömas i denna artikel. Vad består denna företeelse i? Vilka är dess former? Dess orsaker? När uppkom den och hur spridd är den? Vilken betydelse har den i revolutionens allmänna förlopp? I vilket förhållande står den till arbetarklassens av socialdemokratin organiserade och ledda kamp? Detta är de frågor vi nu måste gå över till efter att ha skisserat bildens allmänna bakgrund.

Den företeelse som intresserar oss är den *väpnade* kampen. Den förs av enskilda personer och små grupper av personer. En del tillhör revolutionära organisationer, en annan del (i vissa trakter i Ryssland den *större* delen) tillhör inte någon som helst revolutionär organisation. Den väpnade kampen har två *olika* syften, som *strikt* måste hållas åtskilda: i det första fallet är kampen inriktad på att döda enskilda personer, chefer och underordnade i militär och polisiär tjänst, i det andra på att konfiskera kontanta medel från såväl regering som privatpersoner. De konfiskerade medlen går delvis till ett parti, delvis speciellt till beväpning och förberedelser till uppror, delvis till att underhålla de personer, som deltar i den kamp vi beskriver. De stora exproprieringarna (den kaukasiska på drygt 200 000 rubel, den i Moskva på 875 000 rubel) har gått just till revolutionära partier i första hand, de små får främst och ibland helt till ”expropriatörernas” underhåll. Det är obestridligt att denna kampform utvecklats och vunnit spridning i större utsträckning först 1906, dvs efter decemberupproret. Den politiska krisens skärpning ända till väpnad kamp och särskilt skärpningen av nöden, hungern och arbetslösheten i byarna och i städerna spelade en stor roll bland orsakerna till den kamp som här beskrivs. Såsom företrädesvis och rentav *uteslutande* en form av social kamp har denna kampform anammats av vagabondelement inom befolkningen, trasproletärer och anarkistiska grupper. Såsom ”besvarande” kampform från självhärskardömet sida bör man se undantagstillstånd, mobilisering av nya trupper, svarthundradepogromer (Sedlets) och militära fältdomstolar.

III

En vanlig bedömning av den kamp vi beskriver är att den är anarkism, blanquism, gammal terrorism, från massorna isolerade individers aktioner som demoraliserar arbetarna, stöter bort breda befolkningskretsar från dem, desorganiserar rörelsen och skadar revolutionen. Exempel, som bekräftar denna bedömning, kan lätt letas upp bland händelser som tidningarna dagligen rapporterar om.

Men är dessa exempel övertygande? Låt oss för att pröva detta ta en trakt, där kampformen i fråga är *mest* utvecklad – Lettiska området. Så här klagar tidningen *Novoje Vremja* (av den 9 och 12 september) över de lettiska socialdemokraternas verksamhet. Lettiska socialdemokratiska arbetarpartiet (som är en del av RSDAP) ger regelbundet ut sin tidning i 30 000 exemplar. Bland de officiella meddelandena publiceras listor över spioner, som det är varje hederlig människas plikt att tillintetgöra. De som hjälper polisen förklaras vara ”fiender till revolutionen”, de skall avrättas och dessutom få sin egendom konfiskerad. Befolkningen instrueras att ge pengar till det socialdemokratiska partiet endast mot stämplade kvitton. I partiets senaste rapport, som uppvisar 48 000 rubel i årsintäkter, figurerar 5 600 rubel från Libauavdelningen för vapen, en summa som erhållits genom expropriering. Det är begripligt att *Novoje Vremja* dundrar och rasar mot denna ”revolutionära lagstiftning”, denna ”fruktansvärda regering”.

Ingen dristar sig att kalla denna de lettiska socialdemokraternas verksamhet anarkism, blanquism eller terrorism. Men varför? Jo, därför att här syns klart sambandet mellan den nya kampformen och upproret, som bröt ut i december och som åter mognar fram. När det gäller Ryssland som helhet syns detta samband inte så klart, men det finns där. ”Partisan”-kampens spridning just efter december och denna kamps samband med skärpningen av inte bara den ekonomiska utan också den politiska krisen står utom allt tvivel. Den gamla ryska terrorismen var den intellektuelle konspiratörens verk; nu är den allmänna regeln att partiskampen förs av arbetare som tillhör de frivilliga stridsgrupperna eller helt enkelt av arbetslösa arbetare. Blanquism och anarkism är vad personer med fallenhet för schabloner lätt kommer att tänka på, men i en upprorsituation så tydlig som i Lettiska området är det iögonfallande hur obrukbara dessa inlärdas etiketteringar är.

Letternas exempel visar klart hur heltigenom felaktig, ovetenskaplig och ohistorisk den bland oss så vanligt förekommande metoden att analysera partiskriget utanför dess samband med en upprorsituation är. Man måste beakta denna situation, tänka på särdragen hos mellanperioden mellan de stora upprorsaktionerna, förstå vilka kampformer, som därvid ofrånkomligen uppkommer, och inte avfärda det hela med en inlärd uppsättning ord, vilka är desamma som kadeternas och *Novoje Vremjas* anhängares: anarkism, plundring, lösdrivarvälde!

Man säger att partisanaktioner desorganiserar vårt arbete. Låt oss tillämpa detta resonemang på situationen efter december 1905, på perioden av svarhundradepogromer och undantags-tillstånd. Vad verkar mest desorganiserande på rörelsen i en *sådan* period: frånvaro av motstånd eller organiserad partiskamp? Jämför det centrala Ryssland med dess västra utkanter, med Polen och Lettiska området. Utan tvivel är partiskampen mycket mer utbredd och högre utvecklad i de västra utkantsområdena. Och lika otvivelaktigt är att den revolutionära rörelsen i allmänhet och den socialdemokratiska i synnerhet är *mer desorganiserad* i det centrala Ryssland än i de västra utkantsområdena. Naturligtvis faller det oss inte in att därav dra slutsatsen att den polska och den lettiska socialdemokratiska rörelsen skulle vara mindre desorganiserad *på grund av* partiskriget. Nej. Det enda som följer därav är att partiskriget inte bär skulden för desorganisationen inom den socialdemokratiska arbetarrörelsen i

Ryssland under 1906.

Härvidlag hänvisas ofta till de nationella förhållandenas särdrag. Men denna hänvisning avslöjar särskilt klart den gängse argumentationens svaghet. Om det är de nationella förhållandena det gäller, så gäller saken alltså inte anarkism, blanquism eller terrorism – synder som kännetecknar hela Ryssland och rentav speciellt ryssarna – utan något annat. Undersök detta ”något annat” *konkret*, mina herrar! Ni kommer då att finna att nationellt förtryck eller antagonism inte är någon förklaring, ty de har alltid förekommit i de västra utkantsområdena, medan det bara är den nuvarande historiska perioden som gett upphov till partisankamp. Det finns många platser där det förekommer nationellt förtryck och antagonism men ingen partisankamp, som ibland utvecklar sig utan något som helst nationellt förtryck. En konkret analys av frågan kommer att visa att det inte är det nationella förtrycket saken gäller, utan förutsättningarna för ett uppror. Partisankampen är en ofrånkomlig kampform vid en tidpunkt, då massrörelsen redan i själva verket nått fram till ett uppror och då det inträder någorlunda långa intervaller mellan de ”stora drabbningarna” i ett inbördeskrig.

Vad som desorganiserar rörelsen är inte partisanaktionerna, utan svagheten hos partiet som inte förmår *ta kontrollen* över dessa aktioner. Det är därför de bland oss ryssar vanliga förbannelserna mot partisanaktionerna förenar sig med de hemliga, tillfälliga, oorganiserade partisanaktioner som verkligen desorganiserar partiet. Oförmögna att förstå vilka historiska betingelser som framkallar denna kamp är vi också oförmögna att neutralisera dess dåliga sidor. Likväl fortsätter kampen. Den framkallas av starka ekonomiska och politiska orsaker. Det ligger inte i vår makt att undanröja dessa orsaker och undanröja denna kamp. Vår klagan över partisankampen är en klagan över vårt partis svaghet i upprorsfrågan.

Vad vi sagt om desorganiseringen gäller också demoraliseringen. Det som demoraliserar är inte partisankriget, utan det är det *oorganiserade*, oordnade, icke partimässiga i partisanaktionerna. Denna högst *obestridliga* demoralisering gör vi oss inte på minsta vis kvitt genom att fördöma och förbanna partisanaktionerna, ty dessa fördömanden och förbannelser är helt ur stånd att hejda en företeelse, som framkallas av djupa ekonomiska och politiska orsaker. Man kan komma med invändningen att även om vi är oförmögna att hejda en onormal och demoraliserande företeelse, så är det inget argument för att *partiet* skall övergå till onormala och demoraliserande kampmedel. Men en sådan invändning skulle vara rent liberalt borgerlig och inte marxistisk, ty en marxist kan inte anse att inbördeskrig eller partisankrig såsom en form av sådant krig är *generellt* onormalt och demoraliserande. En marxist står på klasskampens grund, inte på den sociala fredens. Under vissa perioder av akuta ekonomiska och politiska kriser utvecklar sig klasskampen ända fram till ett direkt inbördeskrig, dvs väpnad kamp mellan två delar av folket. Under sådana perioder är en marxist *skyldig* att ta ställning för inbördeskriget. Ur marxismens synvinkel är det helt otillåtligt att på något sätt fördöma det moraliskt.

I en period av inbördeskrig är proletarietets idealiska parti ett *stridande parti*. Det är absolut obestridligt. Vi medger helt och fullt att det i inbördeskrigets perspektiv kan hävdas och bevisas att de ena eller andra formerna av inbördeskrig *inte är ändamålsenliga* vid den ena eller andra tidpunkten. Vi erkänner helt och fullt kritik mot olika former av inbördeskrig vad gäller *militär ändamålsenlighet* och håller absolut med om att det är de praktiskt verksamma socialdemokraterna i varje landsdel som skall ha den avgörande rösten i en *sådan* fråga. Men med tanke på marxismens principer kräver vi ovillkorligen, att man inte med utnötta och schablonmässiga fraser om anarkism, blanquism och terrorism skall försöka slippa undan en analys av betingelserna för ett inbördeskrig, att omdömeslösa metoder i partisanaktioner, som

vid något tillfälle företas av någon PPS-organisation, inte skall användas för skräckmålning i frågan om socialdemokratins själva deltagande i partisankrig överhuvudtaget.

Det är nödvändigt att förhålla sig kritiskt till hänvisningarna till att partisankrig desorganiserar rörelsen. *Varje* ny kampform, som är förenad med nya faror och nya offer, ”desorganiserar” ofrånkomligen de organisationer som inte är förberedda för denna nya kampform. Våra gamla propagandistcirkelklar desorganiserades av övergången till agitation. Våra kommittéer desorganiserades sedermera av övergången till demonstrationer. Varje militär aktion i vilket krig som helst desorganiserar i viss mån de stridandes led. Härav får man inte dra slutsatsen att man inte bör strida. Härav måste man dra slutsatsen att man bör *lära sig* att strida. Bara det och inget annat.

När jag ser socialdemokrater högdraget och självbelåtet förklara att ”vi är inte anarkister, inte tjuvar eller plundrare, vi står över detta, vi förkastar partisankriget”, så brukar jag fråga mig: ”Inser dessa människor vad de säger?”. Över hela landet pågår den arkereaktionära regeringens väpnade sammanstötningar och strider med befolkningen. Detta är helt ofrånkomligt på revolutionens nuvarande utvecklingsstadium. Spontant, oorganiserat – och just därför ofta i olämpliga eller *dåliga* former – reagerar befolkningen i sin tur på detta med väpnade sammanstötningar och attacker. Jag inser att vi på grund av vår organisations svaghet och oförberedhet kan få avstå från att partirnässigt leda *denna* spontana kamp på en viss plats och vid en viss tidpunkt. Jag inser att denna fråga måste avgöras av dem, som på ort och ställe är praktiskt verksamma, och att det inte är någon lätt sak att omdana organisationer som är svaga och oförberedda. Men när jag ser en socialdemokratisk teoretiker eller publicist, som inte känner sorg över denna oförberedhet, utan visar högfärdig självbelåtenhet och med narkissistisk hänförelse upprepar i den tidiga ungdomen inlärd fraser om anarkism, blanquism och terrorism, så känner jag mig kränkt av att den mest revolutionära doktrinen i världen på detta sätt förnedras.

Det sägs att partisankriget för det medvetna proletariatet närmare de nedgångna fyllbultarnas och lösdrivarnas nivå. Det stämmer. Men det betyder endast att proletariats parti aldrig kan anse partisankriget som det enda eller ens det viktigaste kampmedlet; det betyder att detta medel måste vara underordnat andra metoder, måste avpassas efter de viktigaste kampmedlen och förädlas av socialismens upplysande och organiserande inflytande. Om inte detta *sistnämnda* villkor uppfylls, så kommer alla, absolut alla kampmedel i det borgerliga samhället att föra proletariatet närmare olika ickeproletära skikt över eller under dess nivå och bli utnötta, förvrängda, prostituerade, om de lämnas att utvecklas spontant. Strejker, som lämnas att utvecklas spontant, förvandlas till ”alliances” – överenskommelser mellan arbetarna och ägarna *mot* konsumenterna. Parlamentet förvandlas till en bordell, där ett gäng borgerliga politikusar bedriver parti- och minuthandel med ”folkfrihet”, ”liberalism”, ”demokrati”, republikanism, antiklerikalism, socialism och allt annat gångbart gods. En tidning förvandlas till en lättillgänglig bordellmamma, till ett verktyg för att pervertera massorna, grovt vädja till mobbens lägsta instinkter osv osv. Socialdemokratin känner inga universella kampmedel, vilka som en kinesisk mur skulle avskärma proletariatet från skikt som står lite ovanför eller lite under det. Under olika epoker använder socialdemokratin olika medel och ställer därvid *alltid* upp *strikt* bestämda ideologiska och organisatoriska villkor för hur de skall användas.²

² De bolsjevikiska socialdemokraterna beskylls ofta för att hysa en Lättfärdig förkärlek för partisanaktioner. Det är därför på sin plats att påminna om att i förslaget till resolution om partisanaktioner (*Partijnnye Izvestija* nr 2” och Lenins rapport om kongressen”) har den del av bolsjevikerna, som försvarar sådana, fört fram följande villkor för deras användning: ”exproprieringar” av privat egendom tillåts inte alls; ”exproprieringar” av statlig

IV

Kampformerna i den ryska revolutionen utmärker sig för en väldig variation jämfört med Europas borgerliga revolutioner. Kautsky förutsade delvis detta, då han 1902 sade att den kommande revolutionen (*kanske* med undantag för Ryssland, tillade han) inte så mycket blir en folkets kamp mot regeringen som en kamp mellan två delar av folket. I Ryssland ser vi utan tvivel en bredare utveckling av denna *andra* kamp än i de borgerliga revolutionerna i väst. Inom folket är fienderna till vår revolution fåtaliga, men i och med att kampen skärps blir de allt mer organiserade och får stöd från bourgeoisins reaktionära skikt. Det är därför helt naturligt och ofrånkomligt att ett *uppror* i en *sådan* epok, en epok av folkomfattande politiska strejker, inte kan anta den gamla formen av enskilda aktioner, begränsade till en mycket kort tidrymd och en mycket liten plats. Det är helt naturligt och ofrånkomligt att upproret antar de högre och mer komplicerade formerna av ett långvarigt och landsomfattande inbördeskrig, dvs väpnad kamp mellan två delar av folket. Det går inte att tänka sig ett sådant krig som annat än en rad av få stora drabbningar med relativt långa intervaller emellan och en massa små sammanstötningar under dessa intervaller. I så fall – och så förhåller det sig otvivelaktigt – måste socialdemokratin absolut ställa sig uppgiften att skapa de organisationer som är bäst lämpade att leda massorna både i dessa stora drabbningar och, så långt möjligt, i dessa små sammanstötningar. I en epok av klasskamp, som skärpts ända till ett inbördeskrig, måste socialdemokratin ställa sig uppgiften att inte bara delta utan också spela den ledande rollen i *detta inbördeskrig*. Socialdemokratin måste skola och förbereda sina organisationer för att verkligen framträda såsom en *stridande part*, som inte försitter ett enda tillfälle att skada fiendens styrkor.

Det är inte tu tal om att detta är en svår uppgift. Den kan inte lösas med en gång. Liksom hela folket skolas om och lär sig i kampen under inbördeskrigets gång, måste också våra organisationer skolas och på erfarenheternas grund ges en ny struktur, så att de kan tillgodose denna uppgift.

Vi har inte på minsta vis för avsikt att truga på de praktiskt aktiva någon konstlad kampform eller ens från skrivbordet försöka bestämma vilken roll de ena eller andra formerna av partisankrig skall spela i inbördeskrigets allmänna förlopp i Ryssland. Vi är främmande för tanken att se en konkret bedömning av de ena eller andra partisanaktionerna som en fråga om en tendens inom socialdemokratin. Men vi ser som vår uppgift att efter förmåga hjälpa till med att ge en korrekt *teoretisk* bedömning av de nya kampformer verkligheten ger upphov till, att skoningslöst bekämpa schabloner och fördomar, som hindrar de medvetna arbetarna att ställa en ny och svår fråga på ett riktigt sätt, att på ett riktigt sätt ta itu med att lösa den.

Proletarij nr 5, den 30 september 1906.

V I Lenin, *Samlade skrifter*, 1r 5:e ry uppl, b 14, s 1-12

egendom rekommenderas inte och *tillåts* endast på villkor att *partiet kontrollerar* dem och medlen används *för upprorets behov*. Partisanaktioner i form av terror *rekommenderas* mot brutala regeringstjänstemän och *aktiva* medlemmar av de svarta hundradena, men på villkor att 1) hänsyn tas till stämningarna bland folkmassorna, 2) den lokala arbetarrörelsens villkor tas med i beräkningen och 3) det dras försorg om att proletariats krafter inte förlösas i onödan. Den praktiska skillnaden mellan detta förslag och den resolution, som föreningskongressen antog, är *uteslutande* att "exproprieringar" av statlig egendom inte tillåts.